

HE 246/2020 vp

Suomessa tuli tammikuussa 2021 täytäntöön pantavaksi yhteensä 281 uutta yhdyskuntaseuraamusta, ja uusia seuraamusselvityspyyntöjä syyttäjä- ja oikeuslaitoksesta tuli yhteensä 584. Jotakin yhdyskuntaseuraamusta suoritti yhteensä 3132 asiakasta 01.02.2021.

Rikosseuraamuslaitos vastaa tutkintavankeuden toimeenpanosta sekä vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta. Päämääränä on tuomioiden lainmukainen, yhdenmukainen ja viivytyksetön täytäntöönpano. Hallintopäätösten teossa ja tosiasiallisessa hallintotoiminnassa noudatetaan yleislainsäädäntöä kuten hallintolakia. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa säätelee erityislakina muun muassa laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta.

Lainsäädännölliset muutosehdotukset liittyvät uudistuneeseen tietosuojalainsäädäntöön sekä Rikosseuraamuslaitoksen tiedonhallintajärjestelmän uudistamiseen. Muutosehdotuksilla pyritään yhdenmukaistamaan eri seuraamusmuotoihin kohdistuvaa säätelyä.

Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta

14 §. Täytäntöönpanoon ryhtyminen

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa tulee sujuvoittamaan ehdotus aiempaa joustavamman täytäntöönpanon aikataulusta. Edelleen täytäntöönpano olisi viivytyksetöntä, mutta laissa ei määriteltäisi tiukkoja määräaikoja rangaistuksen suorittamiselle. Haasteena tulee olemaan tuomioiden raukeamisaikojen ajantasainen seuranta, ja se tarvitsee organisoida selkeästi sisäisellä työnjaolla ja määritellä yksikön työjärjestykseen.

15 §. Rangaistuksen suorittamisen alkamisajankohta

Asiakkaiden oikeusturvaa ja yhdenvertaista kohtelua tulee vahvistamaan ehdotus siitä, että rangaistuksen suorittamisen alkamisajankohdasta tehtäisiin päätös.

16 §. Täytäntöönpanon lykkäys tai keskeytys

Määräaikaisen lykkäyksen ja keskeytyksen päätösvallan siirtyminen Rikosseuraamuslaitokselle on hyvä uudistus, sillä se säästää resursseja käräjäoikeuksilta ja yhdyskuntaseuraamustoimistoilta.

Yhdyskuntaseuraamuksen lykkäys- tai keskeytysasioissa täytäntöönpanoviranomaisen harkintavalta lisääntyisi muutosehdotusten seurauksena, joka mahdollistaisi nykyistä enemmän tarpeellista yksilökohtaista tilanneharkintaa ja tukisi asiakkaiden sosiaalisesti oikeudenmukaista kohtelua. Tuomitun olosuhteet voidaan ottaa entistä joustavammin huomioon eikä täytäntöönpanoon tule tarpeetonta odottelua, kun asiaa ei tarvitse viedä käräjäoikeuden päätettäväksi.

17 § Täsmennetty rangaistusajan suunnitelma

Täsmennetty rangaistusajan suunnitelma olisi jatkossa muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös. Tämä olisi merkittävä muutos verrattuna työn nykykäytäntöihin. Muutosehdotus lisää asiakkaiden oikeusturvaa ja edellyttää virkamiehiltä perusteltua valmistelua ja päätöksentekoa.

Suunnitelman tulisi sisältää tuomitun täsmälliset velvollisuudet täytäntöönpanon aikana sekä riittävän täsmällinen aikataulu koko rangaistusajan kulun hahmottamiseksi. Tällainen määrittely on yksinkertaista nuorisorangaistuksessa, yhdyskuntapalvelussa ja valvontarangaistuksessa.

Nuorten ehdollisen vankeuden valvonta sekä aikuisten ehdollisen vankeuden valvonta ovat pitkäkestoisia yhdyskuntaseuraamuksia. Vankilasta vapautuneiden henkilöiden ehdonalaisvalvonta kestää maksimissaan 3 vuotta. Tällaisten ajanjaksojen aikatauluttaminen täsmällisesti on haasteellista. Esille halutaan nostaa kysymys siitä, riittääkö aikataulun määrittelyksi valvonnan osalta kuukausittaisen tapaamisvelvoitteen määrä sekä määrittely siitä, että tapaamisia toteutetaan esimerkiksi kerran viikossa, vai edellytetäänkö aikataulun laadinnassa tätä täsmällisempää päivämääräkohtaista ja kellonajallista aikataulutusta. Jos valvonnan aikataulu on tehtävä päivämäärätasolla, tällöin on määriteltävä, kuinka pitkäksi aikaa se olisi kohtuullista laatia kerrallaan (esimerkiksi yksi kuukausi kerrallaan).

22 §. Päihteettömyyden valvonta

Hyvänä uudistuksena pidetään sitä, että kaikissa yhdyskuntaseuraamuksissa päihteettömyyden valvontaa koskisivat jatkossa samat menettelytavat. Kaikissa seuraamuksissa voitaisiin käyttää kaikkia käytössä olevia päihdetestausmuotoja, kun nykyisellään tässä on seuraamuskohtaisia eroja.

23 §. Lupa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa

Nykyisellään ei ole käytössä muutoksenhakukelpoisuutta sisältävää päätöksentekomenettelyä koskien tilapäistä rangaistusajan suunnitelmasta poikkeamista. Tällainen muutos muuttaisi huomattavasti työprosesseja sekä asiakkaisiin kohdistuvaa velvoittavuutta asioiden ennakoimiseksi. Asiakkailla menisi oletettavasti aikaa oppia tällainen käytäntö ehdollisen vankeuden valvonnan ja ehdonalaisvalvonnan osalta. Muutosvaiheessa on odotettavissa runsaasti rikkomuksia ja sanktioita. Yhdyskuntapalvelussa tällainen päätöksentekoprosessi on käytössä jo, muttei muutoksenhakumahdollisuutta.

30 § Päätösvalta

Esityksessä päätösvalta on kaikissa hallintopäätöksissä yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalla, mutta tämä ei ole kuitenkaan kaikkien päätösten osalta tarkoituksenmukaista. Esimerkiksi Tampereen yhdyskuntaseuraamustoimistossa on noin 400 asiakasta päivittäin. Käytännössä johtajan ei ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista tehdä kaikkia lain 30 §:n päätöksiä.

Asiakastyön ohjaus on vahvasti siirtynyt rikosseuraamusesimiestasolle, ja tästä syystä myös päätöksenteko näissä asioissa on tarkoituksenmukaista voida työjärjestyksellä siirtää tälle tasolle ilman kiireellisyyden edellytystäkin. Vain joidenkin asiakaspäätösten, esimerkiksi törkeiden rikkomusten osalta päätösvalta on tarpeen säilyttää johtajalla. Huomautuksen antamisesta päättäisi esityksen mukaan johtaja. Tässä kohden päätösvalta olisi tarkoituksenmukaista pitää nykyisellään rikosseuraamusesimiehellä, joka koordinoi asiakastilanteita.

Matkakorvausten korvaamisesta säädetään lain 32 § pykälässä, ja siinä todetaan, että korvaus maksetaan hakemuksesta. Nykykäytäntö on, että valvoja auttaa asiakasta tekemään hakemuksen, valvoja esittelee asian ja rikosseuraamusesimies tekee päätöksen. Valvoja laittaa maksuun myönnetyt matkakorvaukset.

Kyseenalaistetaan ehdotus, että valvoja päättäisi matkakustannusten korvaamisesta. Kyseessä on kaikesti edelleen muutoksenhakukelpoinen päätös, jolloin päätöksentekoprosessi edellyttää esittelyä ja päätöksentekoa.

Laki henkilötietojen käsittelystä rikosseuraamuslaitoksessa

3 luku

14 §. Tietojen käsittelyyn oikeutetut

Kaikki seuraamusselvityksiä eli erilaisia lausuntoja laativat virkamiehet käsittelevät nykyisellään sosiaalihuollon tietoja. Lausuntoja laativat sosionomikoulutetut virkamiehet sekä yliopistossa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet virkamiehet, ja kaikilla heillä on riittävä ammattipätevyys sosiaalihuollon tietojen käsittelyyn.

Jos tietojen käsittelyoikeus rajataan ainoastaan sosiaalihuollon ammattirekisteröidyille virkamiehille, lausuntojen laatimistyö on keskitettävä tietyille virkamiehille nykyistä suppeammin, mikä hankaloittaa työn organisointia tarkoituksenmukaisesti.